

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Лійчук Л.В.

Україна, м. Івано-Франківськ, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Процес інтеграції української вищої освіти в європейський та світовий освітній простір вимагає певних змін у сфері освіти, спрямованих на формування висококваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці, здатного до саморозвитку, соціальної та професійної мобільності. Якість вищої освіти є основною умовою розвитку суспільства, економічного зростання й соціального добробуту країни, реалізації потреб та інтересів особистості. Відтак одним із пріоритетних напрямів державної освітньої політики є модернізація вищої освіти, оновлення її змісту й впровадження ефективних механізмів забезпечення якості професійної підготовки здобувачів на рівні міжнародних стандартів.

Гарантування державою громадянам рівного доступу до якісної вищої освіти є надзвичайно складною і багатогранною у своєму прояві та реалізації тенденцією, яка охоплює низку взаємопов'язаних між собою напрямів щодо необхідності: 1) забезпечення рівноправ'я (за віком, статтю, станом здоров'я, соціальним статусом, національністю, віросповіданням тощо) громадян у доступі (з точки зору фінансової і фізичної доступності) до освіти; 2) створенням умов (правових, ресурсного забезпечення) для здобуття якісної освіти та розробки механізму об'єктивного оцінювання досягнутої якості за певними показниками і критеріями (як системи, як процесу і як результату діяльності освітньої системи на всіх рівнях її функціонування) [5, с. 9]. Це актуалізує питання організації та проведення моніторингових досліджень

якості підготовки здобувачів вищої освіти, їх готовності до здійснення професійної діяльності в умовах сучасного глобалізованого світу.

Надважливими маркерами, які заслуговують на особливу увагу під час розгляду питання про моніторинг якості вищої освіти є регулярність отримання інформації для удосконалення освітніх практик, використання різноманітних форм і засобів моніторингових досліджень, акцентування не лише на сьогодні, але й на майбутніх трендах, що визначатимуться сучасним станом освіти [6, с. 43]. Цей інструмент дає змогу виявити відповідність професійної підготовки майбутніх фахівців визначеним суспільним вимогам і потребам стейкхолдерів, орієнтувати освітній процес на формування всебічно розвиненої особистості, здатної до навчання впродовж життя, вибору індивідуальної освітньої траєкторії, здобуття професійних компетентностей, розвитку особистісного потенціалу і професійної кар'єри відповідно до власних інтересів, здібностей та можливостей, особистісних і суспільних цінностей та потреб [2, с. 135].

Як показують результати досліджень, на сьогодні існують різні організаційні, методичні, технологічні чинники, які безпосередньо впливають на якість підготовки фахівців. Зокрема, відповідно до принципів загальної ідеології управління якістю (Total Quality Management, TQM) і міжнародних стандартів якості у сфері освіти (International Organization for Standardization, ISO) виділяють такі чинники впливу на якість вищої освіти: рівень відповідності вимогам стандартів; рівень підготовки абітурієнтів; рівень компетентності викладачів; рівень діяльності викладачів; організація навчального процесу; матеріально-технічне забезпечення навчального процесу; відповідність змісту навчального процесу науковим досягненням суспільства; використання у навчальному процесі інформаційних технологій; організація та зміст виховного процесу; організація і зміст самостійної роботи студентів; наявність системи мотивації здобувачів до навчання; гуманітаризація навчального процесу; організація контролю знань, умінь і навичок студентів; організація системи

самоконтролю, самооцінки та удосконалення всіма учасниками освітнього процесу; оцінка рівня підготовки здобувачів вищої освіти роботодавцями і суспільством; рівень зв'язку з роботодавцями та випускниками ЗВО; організація неперервного навчання [1, с. 110-112].

У науковій літературі окреслено різні підходи до обґрунтування чинників та міри їх впливу на якість підготовки майбутніх фахівців (Л. Білий, В. Вікторов, О. Волков, В. Зінченко, О. Лещинський, Т. Лукіна, О. Ляшенко, Г. Шабанова та ін.). Так, В. Зінченко об'єднує ці чинники у три групи:

1. Чинники, що визначають зміст професійної підготовки, особливості організації та реалізації навчального процесу у ЗВО: наявність чіткої державної політики у сфері вищої освіти; законодавче і нормативне забезпечення якості підготовки фахівців; рівень інтеграції вищої освіти держави до світового освітнього простору; вимоги ринку праці, держави й суспільства до сучасного фахівця; досягнення науки й техніки, можливі тенденції розвитку та їх врахування у процесі формування змісту навчання; рівень загальноосвітньої підготовки абітурієнтів; матеріально-технічне і фінансове забезпечення навчального процесу; взаємодія з роботодавцями.

2. Чинники, що безпосередньо виявляються у навчальному процесі ЗВО: навчальні плани і програми підготовки фахівців; чітке формування цілей та програмних результатів навчання; професійна кваліфікація й діяльність професорсько-викладацького складу; організаційні форми, методи й засоби навчання; упровадження сучасних педагогічних та інформаційних технологій; наявність комплексів навчально-методичного забезпечення дисциплін; створення системи контролю та оцінювання всіх видів діяльності здобувачів освіти на різних етапах навчання; організація і педагогічне забезпечення самостійної діяльності студентів; професійна та практична спрямованість навчального процесу; інтеграція наукового дослідництва у навчальний процес; забезпечення ефективної взаємодії викладачів і студентів.

3. Чинники, що визначають результати навчального процесу:

затребуваність випускника на ринку праці; професійний та особистісний розвиток фахівця, що відповідає моделі його компетентності, державним освітнім стандартам та особистим уявленням випускника про якість вищої освіти; професійна самореалізація здобувача освіти [4, с. 35-36].

Очевидно, що без визначення цілей вищої освіти, окреслення чинників, які впливають на її якість, створення необхідних умов для моніторингу професійна підготовка фахівців не може бути якісною. Відтак виникає необхідність з'ясування педагогічних умов моніторингу якості вищої освіти. Це питання досліджували у своїх роботах Н. Бенькович, Н. Гагаріна, В. Гириловська, А. Денисова, І. Денькович, Л. Коробович, О. Туржанська та ін. Так, В. Гириловська до організаційно-педагогічних умов результативного проведення моніторингу у закладах освіти відносить; а) дотримання встановленої схеми орієнтовної програми дій під час проведення моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців; б) мотиваційний супровід моніторингового процесу, що передбачає формування у реципієнтів стійкої позитивної мотивації до активної участі у моніторинговому оцінюванні; в) дидактичне забезпечення професійно-орієнтованої самопідготовки до моніторингового оцінювання; г) планування й організацію моніторингу якості професійної підготовки майбутніх фахівців; д) підтримку високого рівня інформаційно-аналітичної компетентності керівників закладів освіти [2, с. 113-121].

А. Денисова до педагогічних умов моніторингу якості вищої освіти відносить: 1) нормативно-правове забезпечення моніторингових досліджень; 2) формування відповідного контуру в організаційній структурі з організації взаємодії і взаємовідносин працівників, які здійснюють моніторинг у закладі освіти, впорядкування структури горизонтальних і вертикальних зв'язків та відповідних інформаційних потоків; 3) матеріально-технічне забезпечення моніторингу; 4) здійснення психолого-педагогічного супроводу моніторингу, який полягає в упровадженні та стимулюванні заходів, спрямованих на моральну

готовність і мотивацію суб'єктів моніторингу, зокрема стейкхолдерів, до участі у моніторинговому процесі, усвідомленні відповідальності за реалізацію основних завдань і якість результатів моніторингу, рефлексивну культуру тощо, що зумовлює прийняття суб'єктами моніторингу науково обґрунтованих та організаційно виважених рішень; 5) створення і розвиток єдиної інформаційно-комунікаційної екосистеми, яка поєднує інтелектуальний, професійний, науковий, освітній, технологічний потенціал суб'єктів мережевого освітньо-цифрового середовища, передбачає використання цифрових, андрагогічних, акмеологічних та інтерактивних технологій у віртуальному просторі; б) забезпечення розвитку компетентностей у проведенні моніторингових досліджень управлінської та/або власної професійної діяльності педагогічних працівників [3, с. 135-137].

Отже, одним із механізмів забезпечення якості вищої освіти є моніторинг, який дозволяє діагностувати стан професійної підготовки майбутніх фахівців, оцінювати якість процесу та отриманого результату, надавати рекомендації щодо корегування змісту і процесу освітньої діяльності закладу вищої освіти. Необхідним у контексті забезпечення якості освіти є визначення педагогічних умов моніторингу професійної підготовки здобувачів, дотримання закладом вищої освіти показників якості відповідно до заявлених цілей, суспільних вимог і потреб ринку праці.

Література:

1. Волков О.І., Віткін Л.М., Хімічева Г.І., Зенкін А.С. Система якості вищих навчальних закладів: теорія і практика: монографія. Київ: Наукова думка, 2006. 302 с.
2. Гириловська І.В. Теорія і практика моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників: монографія. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2020. 304 с.
3. Денисова А. Організаційно-педагогічні умови моніторингу якості підвищення кваліфікації фахівців у галузі професійної (професійно-технічної) освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Том 3. Вип. 31. С. 132-138.
4. Зінченко В.О. Моніторинг якості навчального процесу у вищому навчальному закладі: монографія. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 360 с.
5. Лукіна Т.О. Організаційно-методичні засади моніторингових систем якості загальної середньої освіти.

Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Нова українська початкова школа: нові виміри професійного розвитку вчителя» (Запоріжжя, 16-17.09.2021)

<https://ele.zp.ua/nush-conference2021>

Теоретико-методичні засади побудови моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти: монографія / за ред. О.І.Ляшенка, Ю.О.Жука. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. С. 8-56.

б. Сидоренко О.Л. Місце і роль зовнішнього незалежного оцінювання в становленні національної системи моніторингу якості освіти в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУА, 2021. 332 с.